

Tepkisel Bağlanma Bozukluğu ve Disosiyatif Bozukluğun Örtüştüğü Bir Olgu Sunumu

Behiye ALYANAK*

ÖZET

Tepkisel bağlanma bozukluğu zemininde disosiyatif bozukluğun geliştiği bir olgu sunularak, bağlanma ilişkisi ve bağlanma bozukluğu kavramlarının klinik kullanımının yararlığı tartışılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Tepkisel bağlanma bozukluğu, disosiyatif bozukluk, bağlanma.

KLİNİK PSİKIYATRİ 2000;2:203-208

SUMMARY

A Case Study: Comorbidity of Reactive Attachment Disorder and Dissociative Disorder

The clinical usefulness of attachment disorder concept is discussed by presenting a case diagnosed of reactive attachment disorder and dissociative disorder comorbidity.

Key Words: Reactive attachment disorder, dissociative disorder, attachment.

GİRİŞ

Anne yoksunluğunun küçük çocuklardaki kötü etkileri geçen yüzyılın başından itibaren yazında yer alırken, bakım sunumundaki niteliksel yoksunlukların çocukların gelişimini bozucu etkileri bundan yarım yüzyıl sonra ortaya konulmaya başlamıştır.

"Bağlanma" yavrunun temel bakım verene yakınlığını arttırarak yaşamını sürdürmesini kolaylaştıran, hayatta kalma olasılığını arttıran yaşamsal bir mekanizmadır. Anne-bebek ilişkisinde belirmeye başlayan bağlanma davranışı zamanla kararlılık gösterir ve kişiliğin gelişimine yön verir. Güvensiz bağlanma erişkinlerde kişilik bozukluklarıyla ilişkili bulunmuş; bu durumda tedaviye uyum güçlüklerinin olduğu bildirilmiştir (Dozier 1990, Patrick ve ark. 1994).

Bağlanma bozuklukları tanı kategorisi ilk kez DSM-III'de oluşturulmuş; genellikle ilk kez bebeklik, çocukluk ya da ergenlik döneminde tanısı konan bozukluklar arasında "Tepkisel Bağlanma Bozukluğu" biçiminde DSM-IV'de (1994) yer almıştır. 5 yaşından önce başlayan ve hemen sadece sağlıklı bir çocuk bakımına bağlı olarak gelişen karşılıklı ilişki kurmada ve diğer toplumsal etkinliklerde yaşına uygun olmayacak derecede önemli bozulmalar vardır. ICD-10'da da "Çocukluk Çağı Tepkisel Bağlanma Bozukluğu" yer alır; çocuğun sosyal ilişki örüntülerindeki sürekli anormallik, güvensizlik vurgulanır. Erişkinlerde bu konuda çok az araştırma olmasına karşın klinik kullanımını yararlı görülmektedir (Dozier 1990, Patrick ve ark. 1994, Minnis ve ark. 1996).

Gelişimsel araştırmalardan edinilen veriler bozuk ebeveyn-çocuk ilişkisi çerçevesinde, bağlanmanın niteliğine ve bağlanma bozukluğu tanımlarına kaynak teşkil etmektedir. Bowlby'nin "bağlanma" teorisi disosiyatif bozuklukların oluşumunu açıklamakta kullanılmıştır.

* Uz. Dr., İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İSTANBUL

Disosiyatif Bozukluk (DB) bazı klinik özellikleri açısından "bağlanma bozukluğu" gibi görülmüş ve dissosiyasyon, Bowlby'nin ebeveynlerini kaybeden çocuklarda tanımladığı ayrılık etkisine benzetilmiş, birincil bağlanma figürlerinin kaybı veya ilgisizliğinin, aktif bir kötüyekullanım ile birarada DB'ye neden olduğu belirtilmiştir. Liotti (1992) "D tipi" adını verdiği özgül bir bağlanma bozukluğunun, DB gelişimine eğilimi arttırabileceğini ileri sürerek bu alanı genişletmiştir.

D tipi bağlanma, birincil bakım sunan kişiye yönelen, anormal, dezorganize / dezoriente bir bağlanmadır. Anneden ayrılma ve yeniden bir araya gelme sürecinde yaşanan sıkıntıyla başedilemez. Bu bebeklerin uzak durma ve bunu izleyen yakınlık arama görünümleri zıtlıklar içerir. Ya da bakım sunanla bir araya geldiklerinde dezoriantasyon; şaşkın bir ifade ve trans benzeri ani duraklamalar gösterirler. Bu durum bağlanma davranışsal sistemindeki çatışmanın, bakım sunana yaklaşma veya uzaklaşma kararsızlığıyla tetiklenen korkunun sonucudur (Carlson ve ark. 1989).

Annedeki patolojik dissosiyasyonun, bebeğin D tipi bağlanma göstermesi açısından bir belirleyici olduğu, ayrıca kötüye kullanılan çocuklarda %80 oranında D tipi bağlanma olduğu bulunmuştur (Liotti 1992, Wolff 1987).

Tepkisel bağlanma bozukluğu zemininde disosiyatif bozukluğun geliştiği bir olguyu burada tartışacağız. Bu olgu sunumu dolayısıyla, bağlanma ilişkisi ve bağlanma bozukluğu kavramlarının klinik kullanımının yararlığı tartışılacaktır.

OLGU

Selda, 19 yaşında bekar, lise mezunu, kız. İlkokul mezunu, ev hanımı anne, ilkokul mezunu şoför baba, kendisinden iki yaş küçük erkek kardeşi ile birlikte yaşamaktadır. Kendini iyi hissetmeme, başağrısı, dalgınlık, dikkatini toplayamama, unutkanlık, başarısızlık, üniversite sınavını kazanamama yakınmasıyla psikiyatri genel polikliniğine başvurmuştu.

Görüşmede belirgin kaygısı vardı, bakışları delici idi, cümleleri eksik kalıyor, blokajlar oluyor, çağrışımları gevşek izlenimi veriyordu. Düşünce ve algı bozukluğu yoktu. Günde 2 paket sigara kullanımı dışında nadiren alkol alıyordu. Madde kötü kullanımı yoktu. Özgeçmişinde ve soygeçmişinde belirgin bir özellik yoktu. Depresif elemanlar bulunmakla birlikte major

depresyon tanı ölçütlerini karşılamıyordu. Disosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) toplam puanı orta derecede yüksekti (32 puan) ve DDIS (Dissociative Disorders Interview Schedule) ile BTA-DB (Başka türlü adlandırılmayan disosiyatif bozukluk) tanısını karşılıyordu. Günde 5-8 saate varan gündüz düşleri (kendisi "yeniden canlandırma" olarak tanımladı) yaşıyordu. Bu süreçlerde küçük Selda (7 yaşında sürekli ağlayan bir kız), Mandala (konuşan ses), Yolanda (olmak istediği gibi aşırı rahat biri), Aleks (anne ve babasına günah çıkaran erkek papaz) kişilik durumları etkinlik gösteriyorlardı. Zaman zaman da neden veya nasıl öyle davrandığını kavrayamadığı kısa süreli yaşantılara, unutkanlıklara sebep oluyorlardı. Disosiyatif bozukluk terapisi "bir kişilik temelinde ego durumları modeli"ne (Watkins ve Watkins 1997) uygun biçimde yürütüldü.

Terapistiyle "Sizi gördüğüm anda etkilenmişim" sözleriyle başlayan, ilk bir yılda çok yoğun yaşadığı aktarımın aslında yoğun bağlanma gereksinimini yansıttığı anlaşıldı. Bu aktarım yorumlandıkça terapi süreci ilerledi. Değişen kişiliklerin (ego durumları da denebilir) işlevlerinin ortaya konması amacıyla dene- nen iki hipnoz uygulamasından sonra kendini iyi hissetmedi ve hipnozun gündüz düşlerinin yerini almasından korktuğu için bu teknikten yararlanılamadı.

Selda'nın güvensiz kişilik yapısı, seçtiği özdeşim figürlerine aşırı bağlanma özelliği ele alınırken, annenin kişiliği, onunla sağlıklı bağlanma yaşantıları ortaya çıkıyordu. Bu durum tepkisel bağlanma bozukluğu tanısını düşündürdü. Anneyle bir görüşme yapıldı, agorofobi ve obsesif kişilik özelliklerinin olduğu görüldü.

Selda 12 yaşındayken annesinin cinsel organını okşadığını, erken çocukluk dönemindeki benzeri cinsel kötüyekullanımla ilgili anı/fantezileri terapinin ikinci yılında tanımladı. Bu esnada kaşıntılı deri lezyonları ve mide bulantıları ortaya çıktı. Evde anneyle çatışmaların giderek arttığı 10 aylık bir dönemden sonra, bir aşırı yakınlaşma dönemi oldu. Annesini sepetin içinde yavrusunu yalayan anne kedi olarak görüyor, onu sıkıştırıyor, öpüyordu. Bu bir iki aylık dönemin sonunda "artık ona hastalıklı bağlanmak istemiyorum" dedi ve bir erkek arkadaşıyla sağlıklı, güvenli olmasına özen gösterdiği bir ilişkiye başladı.

Gündüz düşleri de ikinci yılda azalmaya başladı, şimdi bazı günler 5-10 dakikalık hayal kurmalar ola-

biliyor. Kişiliklerin entegrasyonu 4. yılın ortalarında sağlanmakla birlikte kısa sürdü. Ancak değişen kişilikler ev sahibi kişilikle birlikte var oluşu yaşamaktalar, kendisi bunlara kişilik özelliklerim demeyi tercih ediyor.

Selda'nın sosyal işlevselliği giderek arttı. Kendini ifade edişi kolaylaştı, konuşmasındaki duraklamalar, kopmalar yerini "anlatabiliyormuyum" ile bağlantılanan ifadelere bıraktı. Şimdi istediğini anlatabiliyor, işini ve eğitimini keyifle sürdürüyor. Başarılı sınav sonuçlarını terapistine telefonla bildirmeyi ihmal etmiyor. Ailesiyle oturmaya devam ediyor. Annesini daha iyi anlıyor ve onunla ilişkisini sınırlayabiliyor. Erkek arkadaşıyla beraberliğini evliliğe taşımayı planlıyor.

Terapide ele alınan bir kısım materyal, teyp kayıtlarından, olgunun ağzından çıktığı biçimde sunulacaktır:

"Hayatımda herşey yarım kaldı benim bölük pörçük, nedenlerini bilmek istiyorum. Kendine güvensiz, itilmiş yetiştirildim. Bunların etkisi olabilir."

"İnsanlar bazen ne dediğimi anlamıyorlar, kopuk kalıyor. İnsanların yanında konuşamıyorum. Soru sorulduğunda kesiliyorum. Eskiden bu daha çoktu. Hiçbir şey söyleyemez, susardım. Sıkılır, kızarır, bozarırdım. Soru sorduğunuzda cevap verememek, düşündüklerimi ifade edememek sınırlarımı bozuyor. Bir kaç saat sonra dank ediyor. Yaptığım şeylerin farkına varıyorum; geçmişteki durumları anlıyorum.

Bebekliğimde annem beni tutarken bir yerime bir şey olacak diye korkarmış, bir seferinde beni doktora götürdüklerinde, annem dışarda durmuş, yengem beni içeri götürmüş, doktor da anneme kızmış. Çok huysuz bir çocukmuşum hep ağlarmışım, çocukluğumda nasıl olduğumu sorduğumda annem bunları söylüyor, beni susturamazmış, pek meme emmemişim.

Annemle ilgili duygularım dalgalanıyor, dalgalanıyor, duruluyor. Annem temizlik hastası, korkuyor, dışarıya çıkamıyor, midesi bulanıyor, kusuyor; "Selda ben ne yapacağım" diyor. Ben evde kalmaktan sıkılıyorum. Annemi karakızım diye severdim. Gece canı beyaz leblebi, çukulata istese beni kaldırı, gider alırım. Onu tutar böyle. Annemin de sevgiye ihtiyacı var. Ben çocukluğumdan beri herkese kendimi öptürürüm, onun ilgiye ihtiyacı var, bunun ilgiye ihtiyacı var diyorum.

Annem hassas, silik bir insan. İnsanlar tarafından kullanılıyor. Kimse hakkında kötü düşünmüyor. Çocukluğumdan bu yana annemi koruma görevini

üstlendim. Annemin de bana karşı ters tavırları var. Her şeyime karışıyor. İşten çıktığımda, iş bulamayacakmış, kendinizi yetiştiremediniz, amcanızın çocukları iyi yetiştiler diyor. Annemin neden böyle olduğunu anlıyorum. Anneannem çok güçlü bir kadın. Annemi böyle yapan anneannem.

Annem 20 yaşındayken babamla görücü usulüyle evlenmiş. 2 sene babannemle oturmuş, orada da ezilmiş. Babam diktatörün teki. Evde kimseyle ilgilenmez, sadece evdeki muhabbet kuşunu oğlum gel babana diye sever. Babamdan üç yıl önce şiddetli dayak yedim. Ben babannemlere erken gittim. Telefon açıp söylemişim. Babam habersiz gittim diye kızmış. Geldiklerinde beni içeri odaya çağırır. Annem engel olmadı. Orada beni dövdü, bacağımda sopa kırdı. Annem iyi oldu dedi. Ben kendimi kaybetmişim.

Benim odam soğuk, soba yanmıyor. İçerisi sıcak annem orada kısa kollu dolaşiyor. Geçen hafta hastaydım. Salonda yattım. Huzursuz oldum. Çorba yapmıştı. Bir kaşık aldım, bıraktım. Kendini yapmak zorunda hissettiğin için yapıyorsun dedim. Ne kadar art niyetlisin, sen hep böyleydin dedi. Annem toplum içinde de söylüyor. Bir şey yapamadın hayatını mahvettin diyor. Çocukluğumuzdan beri annem ve babam yetmiyormuş gibi akraba çevremizden de aşağılanarak büyüdük.

Gazetede gayrimüslimlerin ölüm ilanlarına bakardım, 7 yaşındaydım. Bir kadın ve çocuğunu öldürmüşler. Beni çok etkilemişti. O kadının annem olduğunu düşünmüştüm. Michael Jackson'un çok güzel bir şarkısı çalıyordu. Onunla özdeşleştirmiştim o kadını. Adını hatırlamıyorum. Sık sık ölmüş olduğumu, annemin buna üzüleceğini düşünürdüm.

Çocukluğumdan beri kendimi ispatlama çabasındaydım. İlkokulda öğretmenimi hiç sevmezdim. Anneme senin kızın şöyle, böyle, ders dinlemiyor derdi. Konuşma zorluğu çekerdim. İlkokul 1. sınıfta bucağın kelimesine bıcağın diyordum bu 3-4 kez böyle oldu, öğretmen kızdı. Bazen bildiğim şeyleri söyleyemez, devrik cümle kurardım. Yine birinci sınıfta okuyamadım diye öğretmen bana vurmuştu, burnum kanadı, öğretmen panik oldu. Sonra 2-3 yıl sık sık burnum kanadı.

Bir kez aşı olacaktık, ben aşığı görünce bayıldım; anneme bundan zaten hiç birşey olmaz aşığı görünce bayıldı dedi. Annem hiçbirşey söylemedi. Çok üzüldüm. İlkokul 3'de kafama birşey mi düştü ne oldu, sosyal, fen derslerine çok çalıştım.

Yazlıktayken gündüz hiç dışarı çıkmak istemez, o yaz sıcağında battaniyenin altına girer bütün gün hayaller kurardım. Çocuklarla oynamazdım. 7 yaşlarındaydım, kral beni sarayına kaçırmış, tecavüz ediyorken düşünürdüm. Evde yalnız kalmak isterdim, bahçeden sümüklü böcekleri toplardım çıplak tenimde gezinirken başlarını çıkardıklarında elimdeki makasla keserdim onları. Bu hoşuma giderdi.

Orta 1'de tarih öğretmenimi annem olarak görüyordum. Gece yatağa yattığımda böyle hayal ediyordum. Birlikte bir evde oturuyorduk, katı bir insandı ama ben onun koyduğu kurallara uyuyordum, babam yoktu. Bu arada annemle aramızda uçurumlar olmuştu. Ona çok ters davranıyordum; senin gibi evlat olmaz olsun diyordu bana. Orta 3'de tarih öğretmenim dersimize gelmedi. Çok üzülürdüm. Onu koridorda bir kere görmek için beklerdim.

Ortaokula giderken müzik eşliğinde yeniden canlandırmalar başlamıştı. Anneannemin evine gidiyor, dayımın aldığı müzik setini açıyordum, hayal kuruyor, kendimden geçiyordum. Okula gecikiyor, çöp toplama cezası alıyordum. Defterlerimi tutamazdım, yazmazdım. Hiçbir tenffüs dışarı çıkmazdım. Kendimle başbaşa kaldığım zamanlar tenffüstü. Tuvalet bile gitmezdim, kendimi sıkardım, bazen çişimi altına kaçırdım.

Ben insanların yanında rahat olamam. İçine kapanık bir insandım. 2-3 sene öncesine kadar hiç konuşmazdım. Eve gelmek için sabırsızlanırım. Evde perdeleri kapatıyorum. Karanlığı severim. Müziği sonuna kadar açıyorum. Canlandırmak istediğim ortamı detaylarıyla hatırlayabiliyorum. Dans ederek canlandırıyorum. Söyleyemediğim şeyleri söylüyorum. Rahat davrandığımı canlandırıyorum. Ayaklarım acıyor. Yeniden canlandırmalarda evli olduğumu çok sık canlandırıyorum. Evlilik teması beni çok etkiliyor.

Normalde anlatmak istediklerimi anlatan, konuşan ses, Mandala oluyor. O sizinle konuşan Selda'ya benziyor. Yolanda çok farklı. Kafamda yarattığım kişi Yolanda, ben onun gibi olmak istiyorum. Onu 3-4 sene önce farkettim ilk kez. O rahat bir insan. Saçlarını tek tek örür, kızıl saçlı, askılı bluz, dar pantolon, sandalet giyer. Kolunda haç dövmesi var. O katolik. Yolanda erkekleri etkilemekten hoşlanıyor. Ortaokulda seyrettiğim bir dizide Yolanda adında bir hemşire vardı. Pek güzel değildi ama etkileyici idi. Yolanda adı oradan geliyor olabilir. Küçük Selda çok üzgün, sevilmediğini düşünüyor, hep annesini yanında istiyor.

Kafese konulan kuş çıkmak ister ya çok sıkıntılı, sevgisizdir. Ben de öyle kimse beni sevmiyor diye düşünüp ağlardım. Ani değişiklikler beni çok etkilerdi, alışamazdım. Ben annemi anlayabiliyorum. Onun yapmak isteyip de yapamadığı şeyler var tıpkı benim gibi. Üzerinizde bir perde gibi sizi engelliyor, hareketsiz, isteksiz, mutsuz hissediliyor. Evdeyken böyle oluyorum ben de."

TARTIŞMA

Bakım sunan kişi bir düzen içinde, bebeğin gereksinimi oldukça yardımına geliyorsa, bebek bakıcının kendisini koruyabileceğini, yardım edebileceğini bilir. Böyle bir çocuk güvenli bağlanma ilişkisi içindedir ve hissettiği kaygı azdır. Duyarlı ve karşılayıcı bakım deneyimi yaşanmamışsa, bakıcının yardımına geleceğine inanmaz ve güvensiz bağlanma özellikleri ortaya çıkar. Bu çocuklar sürekli, hatta rahat ortamlarda da kaygılıdır. Anneler bu "zor" çocuklarla başedemediklerinden sık sık yakınırlar. Anne-bebek ilişkisinde güvensiz, kararsız yakınlaşma uzaklaşmalar anne-çocuk ilişkisinde de çatışmalarla sürebilir.

Burada, anne-çocuk ilişkisinde yaşanan güçlükler, güvensiz bağlanma, annenin kendilik ve haz nesnesi olmak Selda'nın benlik gelişimini sekteye uğratmıştır. Anne gibi olmak korkusu, ideal anne bulmak ya da annenin de annesi olmak modelleriyle çözümlenmeye çalışılmıştır. Annesine bakım sunmaya çalışan çocuk olmuştur. Yer yer annenin kendilik nesnesi bilgiç "konuşan ses", yer yer annenin cinsel nesnesi "Aleks" olmuştur. Küçük Selda annesinden ilgi bulma hayalini umutsuzca sürdürmüştür. Güvensiz, umutsuzca aranan bağlanma nesnelere, gündüz düşlerinde "ideal anne", "anlayışlı, sevecen bir eş", "şiddetli seksüel fantazilerin yaşandığı biri" olmuştur. Terapi sürecinde yakalanan bağlam ise Selda'ya "güvenli bağlanma ilişkisi" umudunu sunmuştur.

Olgunun annesiyle yaşadığı çatışmalı ilişki deseni, güvensiz bağlanma özellikleri diğer insanlarla ilişkilerini belirlemiştir. Bu güvensiz bağlanma zemininin kişilik bölünmesine yol açtığı ya da duygusal, cinsel, fiziksel kötüyullanım ve ihmal yaşantılarının bağlanma bozukluğu yanısıra disosiyatif bozukluğa neden olduğu düşünülebilir.

Minnis ve arkadaşları (1996) karşıt gelim özellikleri ve orta derecede öğrenme bozukluğu olan 22 yaşında bir olguda, güvensiz bağlanma özellikleri saptamış ve tepkisel bağlanma bozukluğu tanısı koymuşlardır. Bu olguda insan ilişkilerinde zıt tutumlar, dikkat eksikliği

ve bellek bozukluğu tanımlanmış, bipolar ya da şizo-
affektif benzeri profil göstermesine karşın nöroleptik
tedavisinden yanıt alınmadığı bildirilmiştir. Anne,
kızının doğduğu günden beri idaresi zor bir çocuk ol-
duğundan söz etmiş, olgu ise erişkinler için bağlanma
değerlendirme formunu annesiyle ilişkisinin sorgu-
lanmasından rahatsız olduğu için yarım bırakmıştır.

Ne yazık ki, bağlanma ve kaygı ilişkisini araştıran çok
az deneysel araştırma vardır. Manassis ve arkadaşları
(1995) kaygı bozukluğu olan annelerde (erişkin
bağlanma sorgulamasıyla) otonom olmayan tipte
bağlanma özellikleri ve çocuklarında güvensiz bağlan-
ma saptamışlardır. Aynı örnekleme daha sonra
incelediklerinde güvensiz bağlanan çocuklarda kaygı
belirtilerini ve bozukluğunu daha fazla bulmuşlardır.

"Davranışsal inhibisyon" çocuğun yeni durumlara
yaklaşma eğilimi olarak daha tutuk, çekingen, sıkıntılı
olmasıdır. Yeni olanla karşılaşmada fizyolojik
uyarılmışlık, sessizlik, davranışsal kontrollülük hali
olur (Kagan ve ark. 1988). İnhibe çocuklar oyun
çocukları gibi utangaçtır, okul öncesi dönemdeki
çocuklar gibi yabancı insanlarla karşılaştığında sessiz
ve içe dönüktür.

Kendisine soru sorulduğunda ya da girdiği yeni
ortamlarda Selda'nın yaşadığı sıkıntılı durum
davranışsal inhibisyon olarak tanımlanabilir. Annenin
eleştirel, tatmin olmayan yapısı ile çocuktaki
davranışsal inhibisyonun ilişkili olduğu ortaya kon-
muştur (Hirshfeld ve ark. 1997). Rosenbaum ve
arkadaşları (1988) inhibe çocukların alışkın olmadıkları
durumlarda yüksek düzeyde uyarılmışlık hali gös-
terdiklerini, desteklenmeye ve rahatlatılmaya gereksinim-
lerinin fazla olduğunu öne sürmüşlerdir.

Selda terapistle seksüel ilgilerini paylaşamamasına,
küfürlü açık saçık konuşmaları yapamamasına ken-
disi de şaşıryordu. Özellikle Yolanda alterinin ahlak-
sız tutumu belirgindi, diğer kişilikler de bu durumu
onaylıyordu. Ağıza alınmayacak küfürlerle konuş-
masındaki rahatlığın insanları şaşırttığından söz
ediyordu. Gece ileri saatlerde dışarı çıkabiliyordu. İki
kez tecavüz tehlikesi atlattığı.

Selda terapistine bağlılığında eşcinsel yönelimi olup
olmadığını sorguluyordu. Aleks alteri annesiyle, yakın

kız arkadaşlarıyla ilişkisinde ortaya çıkabiliyordu.
Öyle anlarda kendisini çok güçlü hissediyor, karşısın-
dakini şaşırtabiliyor ve cinsel haz duyabiliyordu.
Ancak terapisti ile ilgili seksüel fantezileri yoktu, olan-
lar "ideal anne" ilişkisini yaşatan fantezilerdi. İsteği,
sınırları belirli, saygılı, duyarlı, anlaşıldığını, sevildiğini
hissettiği bir bağlanma ilişkisiydi. Bu ilişki
güçlendikçe kendini iyi hissediyordu. Otobüsün altun-
da kalıp ölme istekleri de ortadan kalkmıştı. İlaçlara
bağımlı olmaktan korktuğu için depresif süreçler anti-
depresan medikasyon kullanılmadan atlatılmıştı.
Bağımlı olma korkusu hipnotik telkini alma zorluğun-
da da ortaya çıkmıştı.

Erickson (1993) bozuk, güvensiz bağlanma ilişkisi
içindeki ailelerde bireyler arası ailesel (tanıdık)sal
çekimin yetersizlik gösterdiğini bunun cinsel bağlan-
maya ve enseste yol açtığını bildirmiştir. Selda'nın
bebekliğinde annenin bakım sunarken yaşadığı tedir-
ginlik, beceriksizlik, bebeği doktorun yanına yenge-
siyle göndermesinde göze çarpmaktadır. Anne bebeği-
ni benimsememiş, uzak kalmıştır, tanıdık)sal çekim
yetersizdir. Bebeğin cinsel organını kaşıma anısı/fan-
tezisi erken dönemde cinsel nitelikte bağlanmanın
(ensestin) başladığını düşündürmektedir.

Kötüye kullanım öyküsü olan bir grup annenin çocuk-
larına bakım sunumu incelenmiş; çocuklarına kötü
bakımı sürdürenlerin travmatik deneyimleri hakkında
konuşamadıkları, disosiyatif yaşantı skorlarının
(DES) daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu anneler
kendi kötü kullanımlarını çocukları aracılığıyla yeniden
yaşayarak başetmeye çalışıyor olabilirler. Bu döngüyü
kıran anneler kendi kötüye kullanımlarını destekleyici
bir kişiye anlatmışlardır (Green 1998). Kadınlar
annelerinin bağlanma biçimini, mizaca ve depresif
özelliklere bağlı olmaksızın benimserler ve nesiller
boyu sürdürürler (Miller 1997).

Burada anne kendi güvensiz bağlanma deseni
çerçevesinde, ensestiyöz tutumla, Selda'ya bağlan-
mıştı ve güçlüklerini tanımlamaktan ve çözümlemek-
ten kaçınıyordu; psikoterapi önerimizi kabul
etmemişti. Buna karşın, Selda büyük bir kararlılıkla
görüşmeleri sürdürdü. Selda'nın gösterdiği gelişim
sağlıklı varoluş kaynaklarına duyduğumuz inancı
pekiştiren güçte olmuştur.

KAYNAKLAR

Carlson V, Cicchetti D, Barnett D ve ark. (1989)
Disorganized/disoriented attachment relationships in mal-
treated infants. Dev Psychology, 25:525-531.

Dozier M (1990) Attachment organisation and treatment use
for adults with serious psychological disorders. Dev
Psychopathology, 2:47-60.

- Amerikan Psikiyatri Birliđi (1994) *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı*, 4. baskı (DSM-IV), Washington DC, Çeviren: E Körođlu, Hekimler Yayın Birliđi, Ankara, 1995.
- Green A (1998) Factors contributing to the generational transmission of child maltreatment. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 37(12): 1334-1336.
- Hirshfeld DR, Biederman J, Brody L (1997) Associations between expressed emotion and child behavioral inhibition and psychopathology: A pilot study. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 36 (2): 205 - 213.
- Erickson MT (1993) Rethinking Oedipus: An evolutionary perspective of incest avoidance. *Am J Psychiatry*, 150(3): 411-416.
- ICD-10 (1992) *Ruhsal ve Davranışsal Bozukluklar Sınıflandırması, Dünya Sağlık Örgütü, Öztürk O, Uluđ B yönetiminde çevrilmiştir. Türkiye Sinir ve Ruh Sağliğı Derneđi, Ankara, 1993.*
- Kagan J, Reznick JS, Snidman N (1988) Biological bases of childhood shyness. *Science*, 240: 167-173.
- Liotti G (1992) Disorganized/disoriented attachment in the etiology of dissociative disorders. *Dissociation*, 5:196-204.
- Manassis K, Bradley S, Goldberg S ve ark. (1995) Behavioural inhibition, attachment and anxiety in children of mothers with anxiety disorders. *Can J Psychiatry*, 40: 87-92.
- Miller L, Kramer R, Warner V ve ark. (1997) Intergenerational transmission of parental bonding among women. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 36 (8): 1134-1139.
- Minnis H, Ramsay R, Campbell L ve ark. (1996) Reactive attachment disorder: usefulness of a new clinical category. *J Nerv Ment Dis*, 184(7):440.
- Patrick M, Hobson P, Castle D ve ark. (1994) Personality disorder and mental representation of early social experience. *Dev Psychopathology*, 6:375-388.
- Putnam FW (1996) Child development and Dissociation. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 5 (2): 285-302.
- Rosenbaum JF, Biederman J, Gersten M (1988) Behavioral inhibition in children of parents with panic disorder and agoraphobia. *Arch Gen Psychiatry*, 45: 463-470.
- Silberg JL, Stipic D, Taghizadeh F (1997) Dissociative Disorders in Children and Adolescents. "Handbook of Child and Adolescent Psychiatry", JD Noshpitz (Ed), John Wiley & Sons, inc, 3. Cilt, s.329-353.
- Stilwell BM, Galvin M, Kopta SM ve ark. (1997) Moralization of attachment: a fourth domain of conscience functioning. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 36(8):1140-1147.
- Warren SL, Huston L, Egeland B (1997) Child and adolescent anxiety disorders and early attachment. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 36(5): 637-644.
- Watkins JG, Watkins HH (1997) *Ego states: Theory and therapy*. New York, Norton and Company.
- Wolff PH (1987) *The Development of Behavioral States and the Expression of Emotions in Early Infancy*. Chiago, University of Chiago Press.

